

METSAMOR NÜKLEER ENERJİ SANTRALİ: YİNE, YENİ, YENİDEN

Tutku DİLAVER

Analist

Metsamor Nükleer Santralının çalıştırılmaya devam edilmesiyle ilgili Ermenistan devletinin ısrarı çevre örgütlerinin ve sivil toplum kuruluşlarının tüm itirazlarına rağmen hala devam ediyor. Soğutma sistemi ve radyoaktif atık yönetimi konusunda ciddi yetersizlikleri olan santralin 2. Ünitesinin yenileme çalışmaları 2021 Mayıs ayı itibariyle başladı. Bu kapsamda yaklaşık 140 gün kapalı kalan santralin soğutma kulesinin yenilenmesi çalışmaların önemli bir kısmını oluşturuyor. Hatırlanacağı üzere nükleer santraller söz konusu olduğunda hayati öneme sahip olan soğutma sistemi nedeniyle 2011 yılında Fukuşima Nükleer santrali radyasyon sızdırmıştı. En son nesil olmasına rağmen Fukuşima Nükleer Santralinde bu kazanın meydana geliyor oluşu Metsamor gibi birinci nesil bir nükleer santralin soğutma sistemi hakkındaki soru işaretlerini daha da artırıyor[1]. Bu kapsamda yapılan yenileme çalışmaları Ermenistan ve sınıra sadece 16 km uzaklıkta olması itibarıyla başta Türkiye olmak üzere yakın çevresindeki diğer ülkeler açısından hayati önem taşıyor.

Özellikle radyoaktif atıkların güvenli bir şekilde yönetilmesi sorununun nasıl çözüleceği konusunda net bir çözüm önerisinin olmadığı görülüyor. Nitekim Ermeni çevre örgütleri de, Santralin atıklarının yok edilmesi konusunda şeffaf davranılmadığı ve Ermenistanda bu işlemi yapabilmek için güvenli hiçbir bölge olmadığı yönünde yorumlar yapıyor[2]. Nitekim ne Ermenistan Enerji Bakanlığının internet sitesinde ne de Metsamor Nükleer Santralının sitesinde atıkların şimdi nerede depolandığı ve Ekim başı gibi tamamlanacak yenilemeler sonrasında nerede depolanacağı konusunda bir bilgi yer almıyor. Yapılan yorumlarda özellikle bölgenin sismik hareketliliğinin olması nedeniyle atıkların saklanması için güvenli bir bölge olmayacağından bahsediliyor[3]. Bu durum Metsamor Nükleer Santralının çalışırken meydana getirdiği tehlikeler kadar ortaya çıkardığı atıkların da önemli bir tehdit olduğunu gösteriyor. Ermenistan nihayet bu santrali kapatsa dahi atıkların yok edilmesi sorunu uzun yıllar daha bölgeyi tehdit edecek potansiyele sahip görünüyor.

2015 yılında Uluslararası Atom Enerjisi Kurumuna yaptığı başvuruyla 2026 yılına kadar ruhsat alan Metsamor Nükleer Santralının, bu son yapılan güncellemelerle birlikte yaşam ömrünün de 2026 hatta 2036 yılına kadar uzatılması amaçlanıyor[4]. Ancak 2026 yılına kadar bile çalıştırılacak olmasının pek çok tehlikeye davetiye çıkardığı Santralin, 2036 yılına kadar çalıştırılması ciddi bir çevre felaketinin kapıda beklediğine işaret ediyor.

Santralin yenileme çalışmaları için 2015 yılında Rusyadan alınacak hibe ve krediyle ilgili

anlaşmaya göre Rusya Ermenistana 270 milyon dolar kredi ve 30 milyon dolar hibe desteği verecekti[5]. Ancak yine hatırlanacağı üzere 2020 yılında Paşinyan hükümetiyle Rus yetkililer arasında kredinin ödenmesi hususunda anlaşmazlıklar ortaya çıkmış ve Ermenistan Santralin yenilenmesi için gereken masrafların bütçeden karşılanacağını açıklamıştı[6]. İkili ilişkilerde soğuk rüzgârların esmesine neden olan bu durumun ardından ikinci Karabağ savaşının patlak vermesiyle santralin yenilenmesi meselesi de bir süreliğine rafa kalkmıştı. Normal şartlarda Atom Enerji Ajansı tarafından 2020 yılında denetlenmesi gereken santral için gerekli denetimler o yıl yapılamadı. Ancak 2021 yılı itibariyle Rosatomun yükleniciliğinde santralin yenilenmesi çalışmaları başladı. Ermenistan bütçesinden karşılanan masraflar nedeniyle elektrik faturalarına ortalama 2-3 dram zam yapılmasına neden oldu[7].

Hükümetin 2021 yılında kabul ettiği ve enerji sektörünün geliştirilmesine dair 2021-2040 kalkınma planında belirlenen önceliklerden olan Santralin ömrünün 2036 yılına kadar uzatılması hedefi için ayrıca bir bütçe ayrılması gerektiği öngörülüyor. Plana göre 2026 yılına kadar Santralin süresini uzatabilmek için yaptığı masraflara ek olarak 150 milyon dolar daha masraf olacağını belirtiliyor. Hatta kalkınma planında 2. Ünitenin süresinin dolmasını takiben yerini alabilecek yeni bir ünitenin inşa edilmesi için kaynak arayışı içine girileceğine de yer veriliyor. Eğer finansman bulunamazsa Ermenistan halkının cebine yansması oldukça muhtemel olan bu yatırımın ise geleceğinin olup olmayacağı meçhul. Keza Santralin 2026 yılından 2036 yılına kadar bir 10 yıllık dönem için Uluslararası Atom Enerjisi Ajansından ruhsat alıp alamayacağını şimdiden söylemek pek mümkün görünmüyor. Ajans, Avrupa Birliği ve pek çok uluslararası kuruluş uzun zamandır Santralin kapatılması yönünde telkinlerde bulunuyor. Mevcut duruma ek olarak yeni bir ünitenin eski santralle bağlı olarak inşa edilmesi de onay alamama gibi bir riske sahip. Keza yeni ünitenin çıkartacağı atıkların nerede ve nasıl saklanacağı konusu da en az reaktör konusu kadar önemli görünüyor.

Bu verilere bakıldığında Ermenistanın, Metsamor Santrali gibi birinci nesil nükleer santrallerden olan Çernobilin yarattığı faciadan ders almadığı, Metsamor Nükleer Santralini işletmeye devam etme konusunda ısrarlı olduğu rahatlıkla anlaşılabilir. Mali kaynaklarını tüm bölge için zararlı olan bir Santrale yatırmakta ısrar eden Ermenistanın alternatif arayışı içerisinde olmadığı aksine öz kaynaklarını tüketecek şekilde Metsamor Santralini yeni ünitelerle beslemeye devam edeceği anlaşılıyor. Santralin sismik fay hattı üzerinde yer alıyor oluşu ve Ermenistanda nükleer atıkların saklanması konusunda güvenli bir yer olmaması gibi gerçeklerse göz ardı edilmiş gibi duruyor. Olası bir felaketin sorumluluğu konusunda, santralin faaliyetine devamını sağlayan veya engellemeyen tarafların payı olacağını hatırlatmak gerekiyor.

**Görsel Twitter'dan alınmıştır*

[1] Tutku Dilaver, Gözardı Edilen Tehlike: Metsamor Nükleer Güç Santrali, *AVİM*, 13 Aralık

2018, <https://avim.org.tr/tr/Analiz/GOZARDI-EDILEN-TEHLIKE-METSAMOR-NUKLEER-GUC-SANTRALI>.

[2] Manya Israyelyan, "Armenia: Fears Over Nuclear Waste," *IWPR*, 14 October 2020, <https://iwpr.net/global-voices/armenia-fears-over-nuclear-waste>.

[3] Israyelyan, "Armenia: Fears Over Nuclear Waste."

[4] Republic of Armenia Energy Sector Development Strategic Program to 2040, Republic of Armenia Governments Decision, 2021: 7. http://mtad.am/u_files/file/energy/Energy%20Strategy_%20Jan%2014%202021_English.pdf

[5] Asırlık nükleer santrali 11 yıl daha kullanacak, *Anadolu Ajansı*, 5 Mayıs 2015, <https://www.aa.com.tr/tr/dunya/asirlik-nukleer-santrali-11-yil-daha-kullanacak/50543>.

[6] Ermenistan, Türk sınırındaki sorunlu nükleer santral için Rus kredisini reddetti, *Türk-Rus*, 8 Haziran 2020, <https://www.turkrus.com/1158695-ermenistan-turk-sinirindeki-sorunlu-nukleer-santral-icin-rus-kredisini-reddetti--xh.aspx>.

[7] Melkumyan: "Velvet" government failed in the modernization program of Metsamor NPP, *Finport*, 13 Nisan 2021, https://finport.am/full_news.php?id=43912&lang=3&__cf_chl_jschl_tk__=pmd_NpKoyNMIyoPrqNxRJV51ZOh9d4pnchwkQ0w_U__HnAM-1632865444-0-gqNtZGzNAjujcnBszQa9.

Yazar Hakkında :

Tutku Dilaver, Ankara Üniversitesi Siyasal Bilgiler Fakültesi Uluslararası İlişkiler bölümünden 2015 yılında mezun olmuştur. 2020 yılında Ankara Yıldırım Beyazıt Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Uluslararası İlişkiler Anabilim Dalına bağlı Kafkasya Çalışmaları Programında tezli yüksek lisansını tamamlamıştır. Ankara Hacı Bayram Veli Üniversitesi Uluslararası İlişkiler Bölümünde doktora çalışmalarına devam etmektedir.

2017 Ağustos ayında Avrasya İncelemeleri Merkezinde (AVİM) başadön 6 aylık yabancı dil eğitimi, Avrupa Birliği için DİLAVER, Tutku. 2020. METSAMOR NUKLEER ENERJİ SANTRALI: YİNE, YENİ YENİDEN! Atamamlaşmış Misafir Araştırmacı olarak AVİM'de katılmıştır. 01. Eylül-2023 yılları arasında AVİM'de Analist olarak çalışmıştır. <https://www.avim.org.tr/public/index.php/tr/Yorum/METSAMOR-NUKLEER-ENERJI-SANTRALI-YINE-YENI-YENIDEN>

Süleyman Nazif Sok. No: 12/B Daire 3-4 06550 Çankaya-ANKARA / TÜRKİYE

Tel: +90 (312) 438 50 23-24 • **Fax:** +90 (312) 438 50 26

@avimorgtr

<https://www.facebook.com/avrasyaincelemelerimerkezi>

E-Posta: info@avim.org.tr

<http://avim.org.tr>

© 2009-2025 Avrasya İncelemeleri Merkezi (AVİM) Tüm Hakları Saklıdır